

RAHUTEGIJA

NR 3
JUULI 2007

"Ündsad on rahutegijad, sest neid hüütakse Jumala lasteks." (Mt 5:9)

KUI ARMSAD ON SINU HOONED... (Ps 84:2)

Nõo luterliku koguduse kõige suurem varandus, muidugi peale koguduseliikmete, on keskaegne Püha Laurentsiuse kirik, milles kulgeb suurem osa koguduse elust. Seal peetakse kogu aasta vältel jumalateenistusi, leeri- ja piiblitunde, kontserte jne.

Seekordses "Rahutegijas" avaldame meie kirikuhoone ajaloost pajatava paragrahvi E.E.L.K. õpetaja Uno Planki (1902–2001, lahkus 1944 läbi Saksamaa USA-sse) Tartu ülikooli usuteaduskonnas 1935. aastal valminud uurimistööst "Nõo kihelkonna ajalugu" (kirjaviisi muutmata).

"Kui Nõo kirikut nimetatakse esimest korda alles 1559 (Russov, Liivimaa kroonika I, Tartus 1920, lhk. 97), on ta kahtlemata varem ehitatud, arvatavasti 14. sajandil, otsustades tema gooti ehitusestiili järele [*Tuginedes arhitektuuriajaloolase Kaur Altoa väitele paigutame täna kiriku ehitusaja 13. sajandi keskpaika. — M. J.*]. Kirik on ehitatud kivist, ilma tornita (Eesti I, Tartumaa, lhk. 298). Ehkki kirik järgnevatel sajanditel mõnikord üsna lagunenuks seisukorras on olnud, pole ta siiski väga palju kannatanud ja on oma esialgsel kujul — gooti võlvide ja kaartega — kuni tänini säilinud. Kiriku seisukorra kohta vanemal ajal puuduvad andmed. Alles 17. a. s. teisest veerandist on meil andmeid olemas. Nii on kiriku visitatsioonil 1642. a. kiriku katus lagunenuks, aknaid ja uksi pole ka. Samast protokollist on veel näha, et kirikutorn on lagunenuks seisukorras ja tema paranduseks pole midagi ette võetud. Kiriku seisukord pole ka palju paranenuks 1646. a. visi-tatsioonil. Katus on lagunemise teel, aknaid pole ikka veel parandatud, puuduvad kantsel kui ka ukсед. Aasta hiljem 1647. a. visitatsioonil on kirik samasuguses seisukorras. Pole midagi parandatud ega ehitatud. Kuna vanad kiriku eestseisjad midagi pole teinud ega isegi õpetajale viljamaksu maksnud, siis valitakse uued eestseisjad Kami Matten ja Laur Jakop. Need eestseisjad pidid sisse nõudma talupoegadelt laudu kirikutorni katmiseks. Kaimot Matt võttis enese peale torni katmise. Kavilda mõisa kubjas Carman lubas raudnaelu laudade kinnilöömiseks (tornis). Kiriku eestseisjad lubasid ülejäänud laudadega katta õpetajamaja. Kui aga laudu üle ei juhtu jääma, siis lubasid nad õpetajamaja teiste abinõudega katta. 1683. a. 20. veebr. visitatsioonil on vist kirik rahuldavas seisukorras olnud, kuna kaevatakse ainult kiriku ümber oleva aia osalise valmisoleku üle, kuna Arumõisa oma peale võetud kohustust ses suhtes veel täitnud pole. 1738. a.

kiriku konvendil otsustatakse kirikule uus katus peale katta, selleks muretseda laudu, tõrva asemele aga katus õlitada, kuna tõrv oli maha jooksnud ja polnud oma otstarvet täitnud. Aasta hiljem aga on ikka veel katus parandamata ja kuna kiriku kassas vähe raha oli, siis otsustatakse iga adramaa (Hacken) pealt 1 rubla 30 kop. maksu võtta remondi heaks, milline remont täide viidi 1785. aastal. Peale selle remondi on katust parandatud 1798. a. ja 1801. a., mil seks otstarbekas on ostetud 100 pooltollist lauda, milliste väärtus oli 59 rbl. 90 kop. Suurem katuse remont on olnud 1803. a., kus katus kaeti katusekividega. Selleks otsustati muretseda katusekive. Tarvisminevaid latte pidid andma mõisad. Katusekivide jaotus mõisade peale oli järgmine: Tähtvere 3150 tk., Meeri mõis 1590 tk., Vana-Nõo 610 tk., Unipiha 50 tk., Vastse-Nõo 600 tk., Ropka 750 tk., Pangodi 275 tk., Keerimõis 200 tk., Luke 1650 tk., Arumõis 2125 tk., ühtekokku — 11.000 kivi.

1780. a. on kiriku pörand lagunenuks seisukorras. Kiriku käärkamber on aastal 1808 tarvitamiskõlbmata. Korda on ta säetud alles 1813. a. ja on läinud maksma 218 rbl. 85 kop.

Samal aastal on ka ahi käärkambri ehitatud, mille kütteks puid määrati ja milliseid köster "Mettig" vastuvõtma pidi.

1820. a. konvendil tehakse otsuseks ehitada kiriku platsi ümber maakividest aed, mille kõrgus oleks vähemalt 5 jalga ja ühe väravaga telliskividest postide vahel. Vahepealsetel aastatel on mõned üksikud remondid ettevõetud. Nii on a. 1842 käärkambri uus pörand asetatud ja 1846. a. on kirik väljastpoolt lubjatud (Konv. prot.). Läinud sajandi seitsmekümnendate aastate lõpul ehitati kirikule koorid ja tehti aknad pikemaks. (Eesti I, Tartumaa, lhk. 298). Vahepeal on kiriku seisukord M. Lipu kroonika järele rahuldavas seisukorras olnud. Nii 1885/1886. ja samuti ka veel 1890. aastal.

Järg lk 2

Järgmised remondid on olnud alles 1901., 1902. ja 1907. aastatel. 1901. a. on uuendatud kiriku katust, puuvärki ja käärkamert. Samuti on tehtud uued pingid, uus telliskivist kui ka tsemendist parkett. Ka võlvid ja müürid parandati. Kirik sai ka sel korral uue valgustusseade — uued kroonlühtrid (Berichte über die Häuser der Ev.-Luth. Pfarre zu Nüggen pro 1901). 1901. a. kiriku konvent otsustab parandada kiriku ümber olevat kiviaeda, katta pealt kahe tolli paksuse tsemendi- ja lubjasegukorraga. See parandus tehti ja läks maksma ühes kiriku lupjamisega 220 rubla. Tol konvendil otsustatakse ka uusi käsipuid ülesseadida kiriku, kihelkonna kooli ja kabeli juure, kokku 60 tükki? 24 jalga pikad ja 8 tolli jämedad. Palgid ja selleks tarvismineva raua 7 rubla väärtuses pidid mõisad andma. Valdade poolt aga materjali kohaleveo ja käsipuude tegemiseks ja ülesseadmiseks 48 jalapäeva. Peale selle kirikaia ees oleva platsi tasandamiseks valdade poolt 20 kubiksülda maad ära vedada. Kõik need remondid viidi täide alles 1902. a., mil ka kirikaeda uusi puid istutati. Ka uuendati 1902. a. kiriku küljeukse puuosi gooti stiilis ja suurendati uste avaust. (Knv. prot. 1902. a.) See remont on M. Lipu kroonika järgi maksnud 700 rbl. 1903. a. on kirikuaiale raudvärav tehtud. Vähem remont on kiriku altariruumis ettevõetud 1910. a., kus selle pörand osali-

selt parandatud. Peale selle on käärkambrri uus pörand ja katus pandud (Knv. prot. 1910. a.). Alles 1911. a. 16. veebr. kiriku konvendil otsustatakse kirikusse ahjud ehitada ja kahekordsed aknad ette seada. See otsus on samal suvel täide saadetud. Nende tööde kulude katteks korraldati Jaanipäeval "bazar", milline sissetulekuid andis M. Lipu kroonika järgi 300 rbl. 1914. a. ehitatakse kirikaeda puukuur küttematerjali hoidmiseks. Vahepeal ei ole kiriku juures remonte olnud kuni 1919. a., mil altariruumi pörandat, kuhu shvamm sisse oli lõõnud, tuli uuendada. Viimane kiriku remont on tehtud 1926. a. Siis on kiriku katust parandatud, torni roheline värv on vahetatud pruunikas punasega ja kiriku välisseinad ülelubjatud. Praegune kirikhoone sisemus nõuab remonti. On näha, et "shvamm" altari ja altariruumi pörandal oma hävitustööd teeb. Nagu praegune õpetaja A. Kruus tähendas, on ka juba vastavad eeltööd selleks käimas."

Nimetatud kirikuremont ongi 1930. aastate keskel toimunud. Pärast seda remonditi kirikut juba õp Harald Tammuri teenimisajal: 1950. aastate keskel ja 1991–1994. Ja jälle oleks aeg hakata kiriku sisemust korda seadma...

Koguduse õpetaja **MART JAANSON**

KROONIKA

◆ 31. märtsil esines kirikus Rapla segakoor Cantus, keda dirigeerib meie koguduse liikme ja kirikuhoone naabri Juhan Soonbergi poeg Vahur Soonberg. Väga hea koor!

◆ Selle aasta Palmipuudepäeva jumalateenistusel 01. aprillil tähistas kogudus juba neljandat korda Martin Lipu päeva. Esinesid külla tulnud ansambel Omnibus koguduse liikme Kärri Toomeos-Orglaane juhatusel, aga ka koguduse enda kollektiivid: segakoor, meesansambel ja "Tuuletund". Jutlustas kõp Mart Jaanson. Pärast jumalateenistust maitsti head ja paremat.

◆ 08. aprillil toimus pärast paarikuulist vaheaega jälle jumalateenistus Nõo hooldekodus. Jutlustas kõp Mart Jaanson, laulis Nõo kiriku meesansambel.

◆ 12. aprillil toimus Valgas EELK Valga praostkonna sinod. Võõrustas Valga luterlik kogudus koos oma äsjaavalitud, USA-st pikemalt teenimiselt naasnud õpetaja Heino Nurgaga. Meie kogudust esindasid seal Mart Jaanson, Taime Pöld ja meesansambel.

◆ 24. aprillil pidas raamatutundi koguduse liige, Tartu ülikooli usuteaduskonna üliõpilane Ketlin Sirge. Noore teoloogi esinemise kohta kostis hiljem väga kiitvaid hinnanguid.

◆ 04. mai õhtul kogunesid pühapäevakooli lapsed Luke Külakeskusesse selle kevade viimasesse tundi. Lõbutseti ja maiustati.

◆ 06. mai peajumalateenistusel ühineti kogu EELK-ga palveks Eesti ühiskonda tabanud poliitilise vapustuse kiire taandumise eest.

◆ 19. mail toimus Sangaste Püha Andrease kirikus EELK Valga praostkonna laulupäev. Meie kogudust esindas seekord vaid segakoor Katre Kruuse juhatusel. Aitäh neile!

◆ 18.–20. maini olid meie Valga praostkonnal külas sõpruspraostkonna esindajad Saksamaalt Eschwegest. Meie koguduses võõrustasid külalisi Taime Pöld ja Ilme Ahas.

17. juuni õnnistati koguduse liikmeiks neli leerilast

◆ 22. mail pidas paeluva raamatutunni külaline naaberkogudusest, EELK Kambja koguduse noor õpetaja Kristijan Luhamets. Tunni ajaga kogu kirikuloole veenvat ringi peale teha pole naljaasi!

◆ 03. juunil jutlustas kõp Mart Jaanson külalisena Antsla vennastekoguduse palvemajas, kus tähistati selle hoone 82. aastapäeva.

◆ 06. juuni õhtul toimus raamatutunni-aasta pidulik lõpetamine, meeleolukas piknik Luke pargis. Varasuvine loodus oli ime-kaunis!

◆ 09. juunil osales koguduse segakoor ja meesansambel EELK Laiuse koguduse laulupühal. Muljed on väga head!

◆ 12. juunil esines kirikus Kauhava koguduse segakoor Soomest. Nende sõpruskoguduseks on küll me naaber Puhja kogudus, kuid näis, et nad tundsid end hästi ka meie juures!

◆ 17. juuni peajumalateenistusel õnnistati koguduse liikmeiks neli leerilast.

JUMALATEENISTUSED JA MUUD KOGUDUSE ÜRITUSED

JUULI 2007

- P, 01. juuli kl 11.00 Surnuaiapäeva jumalateenistus Nõo kalmistul.
 N-R, 05.-06. juuli Koguduse ekskursioon Ida-Virumaale
 P, 08. juuli kl 11.00 Jumalateenistus.
 P, 08. juuli kl 12.00 Toronto Eesti Koolikoori kontsert.
 N, 12. juuli kl 20.00 Tartu Kitarrikkvarteti kontsert.
 L, 14. juuli kl 18.00 Kuldleerilaste koosviibimine kirikus.
 P, 15. juuli kl 11.00 Jumalateenistus. Kuldleeripüha. Armulaud.
 P, 22. juuli kl 11.00 Jumalateenistus
 P, 29. juuli kl 11.00 Jumalateenistus. Armulaud.

SEPTEMBER 2007

- P, 02. sept kl 11.00 Jumalateenistus. Armulaud.
 P, 09. sept kl 11.00 Jumalateenistus.
 R, 14. sept kl 13.00 Piiblitund Külaaseme külas.
 P, 16. sept kl 11.00 Jumalateenistus. Armulaud.
 P, 23. sept kl 11.00 Jumalateenistus.
 T, 25. sept kl 15.30 Piiblitund Nõgiaru raamatukogus.
 R, 28. sept kl 18.00 Pühapäevakool Luke Külakeskuses.
 P, 30. sept kl 11.00 Jumalateenistus. Armulaud.

AUGUST 2007

- P, 05. august kl 11.00 Jumalateenistus. Armulaud.

EELK NÕO KOGUDUSE KUULUTUSNÄDAL 2007

- E, 06. aug kl 18.00 Jumalateenistus. Jutlustab EELK vikaar-
 õpetaja Thomas Andreas Pöder.
 T, 07. aug kl 20.00 Vanamuusikaansambli Rondellus kontsert.
 K, 08. aug kl 18.00 Jumalateenistus. Jutlustab EELK Torma
 koguduse õpetaja Mehis Pupart.
 N, 09. aug kl 18.00 Jumalateenistus. Jutlustab EELK Köpu
 koguduse õpetaja, EELK Viljandi praost-
 konna abipraosti kt Hedi Vilumaa.
 R, 10. aug kl 18.00 Koguduse nimepäeva jumalateenistus.
 Armulaud. Jutlustab EELK Narva koguduse
 õpetaja Villu Jürjo. Tuuliki Jürjo Oreli-
 missa.
 L, 11. aug kl 19.00 Ansambli Resonabilis kontsert.
 P, 12. august kl 11.00 Jumalateenistus.
 P, 19. august kl 11.00 Jumalateenistus. Armulaud.
 P, 26. august kl 11.00 Jumalateenistus.

RAAMATUTUND igal teisipäeval kell 18.00 kiriku käärkambris (algus 04. septembril 2007).

PIIBLITUND NÕGIARU RAAMATUKOGUS iga kuu viimasel teisipäeval kell 15.30 (algus 25. septembril 2007).

PIIBLITUND KÜLAASEME KÜLAS Kalju Õlleku talus iga kuu 2. reedel kell 13.00 (algus 14. septembril 2007).

SÜGISENE LEERIKURSUS algab kolmapäeval, 12. septembril kell 18.00 kiriku käärkambris.

SEGAKOOR saab kokku igal neljapäeval kell 18.00 Nõo Päevakeskuses (algus 06. septembril 2007).

SÜGISENE PÜHAPÄEVAKOOL algab reedel, 28. septembril kell 18.00 Luke Külakeskuses.

ÕPETAJA VASTUVÕTUAEG kiriku käärkambris kolmapäeval ja reedel kl 9.30–11.30.

TEATED

◆ Meie kogudus hoiab juba mitmendat suve järjest projekti "TEELISTE KIRIKUD" raames meie kiriku uksi avatuna. Eeloleval suvel oleme plaaninud kirkiku ukseid lahti hoida 03. juulist kuni 31. augustini T, N, L kell 11–16 ja K, R kell 10–15. Nagu ikka, on seegi kord vabatahtlikud koguduseliikmed lahkesti oodatud kirikut valvama. Palun tulge kantseleisse ja leidke enda jaoks sobiv päev!

◆ 05.–06. juulil toimub KOGUDUSE BUSSIEKSKURSIOON Ida-Virumaale. Külastatakse piirkonna kirikuid ja muid huviväärtusi. Õõbitakse Narvas. Kes soovib ekskursiooniga liituda, palun võtke ühendust koguduse õpetajaga: ehk leidub veel vabu kohti.

◆ Pühapäeval, 08. juulil kell 12.00 (kohe pärast jumalateenis-
 tust) esineb kirikus TORONTO EESTI KOOLIKOOR. Dirigent Reet Lindau-Voksepp, klaveril Charles Kipper.

◆ Neljapäeval, 12. juulil kell 20.00 esineb kirikus TARTU
 KITARRIKVARTETT.

◆ Pühapäeval, 15. juulil kell 11.00 toimub KULDLEERIPÜHA
 jumalateenistus. Sellele eelneb kuldleerilaste koosviibimine kiri-
 kus laupäeval, 14. juulil kell 18.00. Oodatud on kõik, kes said leeri-
 õnnistuse 1957. aastal. Armsad kuldleerilapsed, palun andke
 endast aegsasti kirikuõpetajale teada!

◆ 31. juulist 02. augustini toimub Soontaga (Aakre metskond)
 laagripplatsil EELK Valga praostkonna PÜHAPÄEVAKOOLILAGER.
 Meie kogudusest on sellesse laagrisse kutsutud 10 last. Kui on
 kindlaid soovijaid, palun võtke ühendust koguduse õpetajaga.

◆ Teisipäeval, 07. augustil kell 20.00 esineb kirikus tuntud
 vanamuusikaansambel RONDELLUS, kes esitab 14.–15. sajandi
 itaalia ja hispaania muusikat. Nõo koguduse liikmetele on kontsert
 tasuta.

◆ Laupäeval, 11. augustil kell 19.00 esineb kirikus tunnustatud
 eesti muusikutest koosnev ansambel RESONABILIS: Kristi Mühling
 (kromaatiline kannel), Tarmo Johannes (flööt), Aare Tammesalu
 (tsello). Nõo koguduse liikmetele on kontsert tasuta.

◆ LIIKMEANNETUS! on meie koguduses siiani tasuta sula-
 rahas. Siiski oleks ehk paljudel koguduseliikmetel seda mugavam
 teha pangaülekandega. Meie koguduse arveldusarve on numbriga
 101 520 060 910 03 SEB Eesti Ühispannas. Kuna koguduse nõu-
 kogu liikmeannetuse määra kehtestanud pole, võib see olla vas-
 tavalt annetaja soovile. Kes aga ülekandega annetajaist soovib
 tavapärasest maksedokumenti, palun võtke kaasa oma panga-üle-
 kande väljavõte ja tulge koguduse kantseleisse.

SÜNNIPÄEVAD

JUULI			
Hele-Mall Kuusik	Keeri	01.07.	74
Uno Lainemäe	Tartu	01.07.	69
Aino Sorgsepp	Elva	01.07.	77
Elli Kork	Tartu	03.07.	72
Silvi Liblik	Luke	07.07.	31
Leita Liivak	Luke	07.07.	70
Katre Kruuse	Nõo	09.07.	22
Maie-Liia Lall	Nõo	09.07.	70
Rein Soidla	Meeri	09.07.	53
Julius Pau	Voika	10.07.	21
Eda Jagomann	Tartu	11.07.	28
Arno Unt	Vahesaare	1.07.	75
Maia Plado	Vellavere	12.07.	74
Tiiu Praakle	Maksa	16.07.	69
Kerli Räisa	Illu	18.07.	30
Jane Mägi	Nõo	22.07.	24
Helmi Rätsep	Elva	23.07.	72
Kalju Õllek	Külaaseme	23.07.	74
Varje Arru	Rõhu	24.07.	57
Viktor Mondanon	Voika	27.07.	69
Evi Laskit	Tartu	29.07.	74
Taimi Mõrd	Nõo	29.07.	66
Liidia Soidla	Meeri	29.07.	52
Bernhard Tamm	Tartu	29.07.	85

Palju õnne ja Jumala õnnistust teile kõigile!

Kalmer Prost	Elva	30.07.	35
Margus Maal	Nõgiaru	31.07.	38
AUGUST			
Riita Irv	Vasalemma	01.08.	34
Jakob Laius	Meeri	01.08.	74
Hille Kaupmees	Külaaseme	04.08.	68
Virve Kellamäe	Järiste	04.08.	72
Siiri-Liisi Läänesaar	Tartu	06.08.	27
Juulius Rähni	Elva	06.08.	83
Elsa Saag	Tartu	09.08.	79
Ester Jääskeläinen	Kuopio	12.08.	38
Nele Reial		13.08.	21
Virve Brett	Nõo	14.08.	80
Elvi Kokk	Nõgiaru	14.08.	73
Taime Pöld	Peedu	14.08.	52
Tea Kivimaa	Nõo	18.08.	50
Adelheid Paas		20.08.	86
Rasmus Rekand	Tartu	20.08.	29
Ilmar Sild	Elva	20.08.	74
Endla Kärts	Karijärve	21.08.	84
Meelis Saal	Tartu	21.08.	44
Leili Padar	Tartu	22.08.	73
Jaan Pau	Voika	23.08.	66

Moonika Mehin		24.08.	24
Leili Zeiger	Elva	26.08.	76
Salme Valdmaa	Elva	26.08.	65
Sinaida Lints	Tartu	27.08.	74
Rauno Ilves	Tartu	28.08.	18
Silver Soidla	Meeri	30.08.	27

SEPTEMBER

Virve Adler	Nõo	09.09.	82
Priit Sannamees	Nõo	10.09.	18
Liivi Halling	Tallinn	15.09.	35
Madis Kanarbik	Vissi	15.09.	45
Raivo Trummal	Tartu	16.09.	35
Kersti Soidla	Tartu	17.09.	27
Made Vares	Järiste	20.09.	37
Katrin Rekand	Tartu	23.09.	30
Eiko Eismel	Elva	24.09.	29
Tuuli Niininen		24.09.	37
Elvi Viitsar	Keeri	24.09.	88
Eda Jaanson	Märja	27.09.	35
Marko Tiisler	Nõo	29.09.	29

RISTITUD, LEERITATUD, LAULATATUD, MAETUD

RISTITUD

Marek Sugul 10.06.07 Nõo P. Laurentsiuse kirik

LAULATATUD

Marek ja Ave Sugul 30.06.07 Nõo P. Laurentsiuse kirik

LEERITATUD

Peeter Kalliver 17.06.07 Nõo P. Laurentsiuse kirik
 Sirje Künnapää 17.06.07 Nõo P. Laurentsiuse kirik
 Marek Sugul 17.06.07 Nõo P. Laurentsiuse kirik
 Raivo Uibopuu 17.06.07 Nõo P. Laurentsiuse kirik

MAETUD

Leo Männiste 05.05.07 Nõo kalmistu
 Alviine Sukk 09.05.07 Nõo kalmistu

PALUN VABANDUST

"RAHUTEGIJA" APRILLINUMBRIS ON APRILLIKUU SÜNNIPÄEVALASTE HULKA SATTUNUD HUGO MUTS, KES AGA LAHKUS IGAVIKKU 2006. AASTA NOVEMBRIS. PALUME VABANDUST HUGO LÄHEDASTE JA TUTTAVATE EES!

KONTAKT

EELK Nõo Püha Laurentsiuse kogudus

Reg nr 80210421

Tartu mnt 2, 61601 Nõo, Tartumaa. Tel 745 5195.

Veebilehekülg <http://www.valgapraostkond.ee/>

JUHATUSE ESIMEES Madis Kanarbik, tel 504 6570

KOGUDUSE ÕPETAJA

Mart Jaanson, tel 749 3344 (kodus), 5661 1443;

e-post mart.jaanson@eelk.ee

KIRIKUVANEM Toivo Saal, tel 745 5120 (kodus)

ORGANISTID

Agnes Laasimer, tel 528 4166

Margit Keeman, tel 5615 3207

Katre Kruuse, tel 5560 6678